Хўқанд фожиалари[1]

Ўтган 4 номерда “Чайон”да Хўқанд шаҳрининг болшевиклар тарафиндан хароб этилганин, мухторийат ҳайъатинингда қочиб кетганин, қайси бирисининг қўлға олинғанин, чексиз мотамларга кўмилганимиз ҳолда хабар беруб ўтган эдик.

Лекин Хўқанддан келган хусусий мактубни мажалага дарж этмовмизнинг сабаби, бу хабарлар бир муболаға, кўпиртирувчи бўлуб чиқамизми, бутун чет миллатларга ҳуқуқ беруб, соат сайун декретлар йоғдириб турған болшевиклар комиссарлари бу даражага келуб етмас дейа ўйлаған эдик.

Фақат мингларча таъсуф, миллионларча нафратлар бўлсунки, бу ўйлағонимиздан билсак алданғон эканмиз. Болшевик шайкаларининг турк эли бўлған Туркистондада туркларнинг муқаддас омилларина очиқ зарбалар эндиргани очиқ билинди.

Мана бу фавқулотда ғойат жирканч жинойатларни кимлар ишлади? Албатта бу жинойатларни бик кўп кишилар ишлади. Рус солдатлари, рус рабочийлари, арман хоинлари, мусулмон бойлари, мусулмон уламоси.

Рус солдатлари, рус рабочийлари улар ғойат йовуз, фавқулотда нодон, устина чексиз ваҳший, улар Русийа ичина қайтсалар, онда уларнинг ошарға овқати йўқ, турурға ери йўқ. Мунда улар Туркистон ерини, ондағи эркин халқни, мунда уларнинг ваҳшат томирлари тепа бошлий, ўзларининг биргина просент эканликларинда унутуб рус халқнинг эски ҳунари, тарихий касби бўлғон ўғрилиқ, чин маъносила амалга қўйила.

Ҳой виждонсиз харифлар! Қаҳрлар ўлсун сизга!

Аллоҳ балонгизни берсун! Ҳозирга қадар ўз миллатингизни бир-бир хароб этуб уларга қилған ёмонликларингиз, қабоҳатларингиз оз эдими?! Энди қавми нажиб турк қонина сувсадингизму?! Йўқ бу мумкин тугал. Бунга бир чек бўлурға тейуш!

Арман хоинлари – муна бу синф турк миллати учун аллоҳ тарафиндан йуборилган бир балодир. Усмонли турклари учун арман миллати қон ичгучи қандалалар. Тов орасинда йоширинган бўлурлар ўрнун тутадир.

Арман халқлари тарафиндан Усмонли ҳукуматининг кўрмаган балоси қолмади. (Туркистонда арманлар мақоласини ўқусангиз англайсиз).

Усмонли туркларининг жонина урган бу миллат, Туркистонда шул табиий хидматларини кўрдилар. Туркистон туркларинада, Ван, Азрум вилойатларинда кўрсатган ёмонликларин йопдилар. Азрумда ишланган жинойатларнинг, ҳийонатларнинг бир неча мислини Хўқандда ишладилар, лекин нечун ишладилар?

Жавоби бик инсон, исломийат байроғи остинда, турк мухторийати арманларнинг фохишахоналарин Туркистондан тамомила қурутажақ, уларнинг пивахона, қамоқхоналаринда тамомила супуруб туражак эди. Уларнинг ҳар турли йўллар ила соф турк қонин заҳарловларинада хотима беражак эди.

---

[1] "چایان" ژورنالی ۵ سانی ۱۹۱۷ ییل ۲۶ مارت (Д. М.)

Рус ҳукумати ҳимойасиндагина Туркистонда ҳар турлик бузуқлиқ уруғлари сочиб турғон арманларга мундан сўнг энди бузуқлиқ сочув йўллари тамомила йопилажақ эди. Мухторийатнинг бу ишларни қилажағини кўзлари етган зийрак, ўсал арманлар мухторийатни қируб ташловға зўр йордамлар этдилар.

Учинчи синф – мусулмон бойлари эди.

Болшевиклар Хўқанд мухторийатин буржуйлар мухторийати дейа йолғон сўйладилар, чунки улар билмайлар, бойларнинг мухторийатига қарши жонлари, танлари, моллари ила қарши турғонлиқларин улар билмайлар, Туркистон бойлари мухторийатга бир тийин бермас учун, мухторийатни ўтға йоғарға ҳозир турғонлиқларин, уалар англамайлар. Туркистон мусулмон бойлари қаршунда бир тийин ақча динданда, мухторийатданда, хуррийатданда азиз ва маҳбуб эканини.

Туркистон бойларина асорат, қуллиқ, золот ақча бўлув шартила лаззатли бир иш. Рағбатли бир ҳайот. Туркистон мухторийатина иона масаласи Туркистон бойларини, Туркистон мухторийатина чин маъносила душманлашдирди. Анинг битувини жаноб ҳақдан назирлар беруб сўрай бошладилар.

Қорин Миркомил, буржуий Абдулмалик, сорон Орифхўжа, лаъим Вали ҳожими иона бердилар дейа ўйлайсиз?

Худо сақласин бир тийингина берсалар эди кошки! Бойларнинг олий ҳимматларина боғли Туркистон мухторийати Туркистон бойларининг лаъимлиги орқасинда оёқдан йиқилурға мажбур бўлди. Тейушинча қурол, тейушинча аскарий куч ҳозирларга моддий жиҳатдан торлиқ келди. Қуролсиз, аскарсиз мухторийат сақлов мумкин тугал экани ҳар кимга маълум бўлғани каби, бойларғада маълум эди. Бойлар йордам этмади, соронлиқ қилди. Мухторийат хароб бўлди.

Энди мухторийатга берурга шайтонлари қўшмаған бойлар, бугун зор йиғлаб бир миллионни болшевикларга ароқи ичарга жийнаб беруб йоталар тугалму?

Уйатсиз, номуссиз соронлар! Эзгу йўлларға сарф қилурға қизғанған молларингизни энди болшевикларга ароқи ичарга берунгиз! Жазонгиз: Аллоҳ таолло суймаган моллар, ҳар вақт ҳаром йўлларға исроф бўлуб битадилар. Демак сизнингда молларингиз худо қаршинда макруҳ бир мол экан. Миркомилдан ибрат олингиз энди бечоралар! Ана ўзи, ана моллари, ана ўлими кўз олдингизда…

Мусулмон уламоси – Туркистон мухторийатини хароб этишга энг зўр йордамчи мусулмон уламоси бўлди. Муни ҳеч бир йашируб бўлмайдур.

Масжидларда авомни мухторийат зарарина ойоқлантирдилар. Митинғлар йасаб мухторийатни танимасға ташвиқ қилдилар. Матбуотда мухторийат ҳайъатини “валади зино” дейа йозуб халқни мухторийатдан, унинг ҳайъатидан тамом бездирдилар. Моддий, маънавий мухторийатнинг зарарина тиришқан уламо мақсадларина етдилар.

Хусусан уламо жамийати исминдан жиналғон Тошканд буржуийлари очиқдан очиқ ёғий бўлув чиқдилар. Шулай этуб санадиғим бу дўрт синф, мухторийатни жемирдилар.

Хўқанф фожеаларинда дўрт синф дўртовида бир даражада хидмат қилдилар. Албатта бу дўрт синфнинг ҳаммасини тейушли жазоларин берсун.

Бунинг устина қора разбойник вахший йўл тўсувчи Эргашнингда мухторийатга ҳийла зарари тегди. У тўғрида мухторийат аъзолари айбли.

Чунки умр бўйи вахшат ичинда қайнаған бир разбойникни мухторийат йонина келтириб киритдилар.

Бу зўр хато эди, гуноҳ эди.